

אין בין המודר פרק רביעי נדרים

למ.

עין משפט ונר מצוה

למ א מיי פ"ו מהל' מדרס הל' ח סגמ לאזין רנב טוש"ע י"ד ס"י רכב סעף ד':

תוספות

אפי' עומד. דקא מטהני מדריסת הרגל: במקום שנוטלין לך שבר על הישיבה. לך אסור לבקר בחנם אבל בעמידה לאין נוטלין שבר עליה מותר בחנם דמנזיה קעבד: על העמידה לא בעי למשקל. כיון דמנזיה הוא ויש לו לעשות בחנם. על הישיבה צעי למשקל ואסור לעשות לו בחנם: דלא אדריה בחיותיה. כלומר היינו טעמא דעמד ועו"ג: לדריה מן בימיה לא היה דעמו לאסור עליו מינו לכל כאן בשביל חיותו לבקר: אפשר בעמידה. והלך בישיבה לא היו חיותא שאפשר למבקר להיות בעמידה: היה בנו שואלו בשוק. דאסור ליכנס בזמיו [כיון שצריכו] וס"ד דצרייחא מתפרשת כפי' דמתי': בשלמא לעולא גיחא. דשיי לבקרו הוא ולגנו אסור לחיותיה דבט דאריה אלף לשמואל כי היכי דלאצטו שרי בעמידה הי' גנו מותר בעמידה: פסקה. הדנר [דמתי' בשבטין] מבקר אסור וכרייתא שחולה אסור היה לשתות דמתא דברייתא בענין דמתימין:

פירוש הרא"ש

אפי' יושב גמי. דהנחת כבוד לא חשיבא הנאה לאוסרה על החולה דמנזיה קא עבד ואין החולה נהנה מתיבתת הרגל אף על פי שלא נכנס להנחתו אלא וי:ובמקום שנוטלין שבר דריסה שלו אפי"ה דבר מימה הוא לאסור דריסה וי:ובמקום שנוטלין שבר על הישיבה. והוא עושה בחנם ומוטל לו השבר ומהנזו: על העמידה לא בעי למשקל. דמנזיה כמנזיה מנזת ציקור ועל (רד"י) הישיבה הוא דבעי למשקל כי טעל שבר טרמו ונטול מללכמו: איבעית אימא גיירא שבא ישחא בישיבה. וכשנכסי מבקר אסורין על החולה ואין נוטלין שבר לא על הישיבה ולא על העמידה ואס ישיבה בישיבה איכא הנאה מרובה לחולה ואין ליתן שבר למי שישיה אללו כל קי: בשנכסי חולה אסורין על המבקר ולא אדריה מן חיותיה. ולא היה ציעמו שלא יהנה ממנו בדבר שחיותו תלויה בו דהיינו ציקור חולה כי החולה נהנה מכל אדם המבקר אבל שאר חיי נפש בגון אכילה ושמיה אעו יכול לקבל ממנו: היינו רשאני בין הוא לבנו. דמחיותו גנו אדריה: ב"ש הוא וב"ש

במאי עסקינן. נכנס לבקרו: אפילו יושב גמי. יחא מותר שהרי נכסי

חולה אין אסורין על המבקר ומותר ליהנות משלו: אי בשנכסי בו.

ולהכי אינו יושב בישיבה שלא יהנה משלו: אפי' עומד^(ט). לא. דהנאה היא לו שנהנה: ובמקום שנוטלין שבר על הישיבה. שבר שהולך לבקר

אותו: ואין נוטלין^(י) על העמידה. ולהכי אינו יושב שאם היה יושב שם המבקר צחנס מוותר היה לו שברו והאיל ואין נוטלין שבר על העמידה מותר: **מאי פסקא.** דעל זה נוטלין שבר ולא על זה: **על העמידה לא צעי למשקל.** דערצי הוא דך הוא^(י) בכל מקום ולהכי עומד אבל לא יושב דכיון דליכא שבר [על העמידה] לא מהני ליה כלל: ואיבעית אימא.

לעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה ואפילו במקום שאין נוטלין שבר על הישיבה. ודקאמרת אפי' יושב גמי דקאמר רבי שמעון בן אליקים ואי קשיא אפילו עומד גמי לא גזירה שמה ישיבה בעמידה הא לא קשיא דהתם כיון דאכל מפירי דשדה איכא למימר דלמא אגב דאכיל שיהיה תמן אע"ג דקאי אגב דלא אכל לא שיהא תמן וקאי לא מצאתי יותר מזה הלשון ודורו לשון אהור למחיותא ככ"ל ומיבזת מזה שמה ומיבזת אמר ליה נתחב: (י) ד"ה אפי' עומד גמי דהא: (י) ד"ה מאי פסקא וכו' על העמידה סב"ד ואח"כ מ"ה ואב"א היינו טעמא וכו' גבי שטיעת סב"ד ואח"כ מ"ה שמה שמה ומיבזת חסר כאן שהרי עומד ואוכל נתחב: (י) בא"ד דליתו התם לא גזרינן בעמידה אלא משום שהרי עומד ואוכל

אבל הכא דלא מטיא: (ט) ד"ה לעולם בשנכסי חולה אסורין על המבקר ולהכי מותר בעמידה ככ"ל ומיבזת ושאלין נוטלין שבר על העמידה נתחב: (י) ד"ה הא אפשר בעמידה מבקרו בעמידה דמנזיה לא אדריה שאין נוטלין שבר על העמידה אבל בישיבה אדריה סב"ד: (כ) ד"ה חלה בנו של מודיר וכו' שפיר. היינו:

במאי עסקינן אי בשנכסי מבקר אסורין על חולה אפילו יושב גמי אי בשנכסי חולה אסורין על המבקר אפי' עומד גמי לא אמר שמואל "לעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה ובמקום שנוטלין שבר על הישיבה ואין נוטלין שבר על העמידה מאי פסקא הא קא משמע לן דאף במקום שנוטלין שבר על הישיבה בעי למשקל על העמידה לא בעי למשקל ואיבעית אימא^(כ) כדרבי שמעון בן אליקים גזירה שמה ישיבה עולא אמר לעולם בשנכסי חולה אסורין על המבקר וכגון דלא אדריה מן חיותיה אי הכי אפילו יושב גמי הא אפשר בעמידה מיתיבי חלה הוא נכנס לבקרו חלה בנו שואלו בשוק בשלמא לעולא דאמר בשנכסי חולה אסורין על המבקר וכגון דלא אדריה מן חיותיה שפיר אלא לשמואל דאמר בשנכסי מבקר אסורין על החולה מאי שנא הוא ומאי שנא בנו אמר לך מתניתין בשנכסי מבקר אסורין על החולה ברייתא בשנכסי חולה אסורין על המבקר מאי פסקא אמר רבא^(כ) (אמר) שמואל מתניתין

עשה עמי ואינו זך אינה הנאה למודר אם זה מפרנס עצדיו: **לפטומא עצידא.** לטהורה לשחיטה וטעמיה לעובד כוכבים: **המודר הנאה מחבירו נכנס לבקרו עומד אבל לא יושב.** כדמפרש לקמן^(ז): **אפילו עומד^(ז). יושב גמי.** להוי דהא מבקר מותר בנכסי חולה: **אפילו עומד^(ז).** דהא אסור דצריסת הרגל: **לעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה.** ומשום הכי עומד אבל לא יושב כדמפרש בגמרא: **במקום שנוטלין שבר על הישיבה.** דהיושב לפני החולה משתכר פורתא משום דקעביד ליה לזותא בעלמא והלך בישיבה אסור משום דקא מהני ליה ההוא אגרא דמתיב לאיניש אחריעא דיתבי קמיה: **אבל בעמידה דמוסר:** משום דלא קמהני ליה ולא מירי דהא לא עביד למיתב אגרא אעמידה: **מאי פסקא.** הא קמ"ל אע"ג דאיכא דוכתא שנוטלין שבר על הישיבה נוטלין אבל לא על העמידה^(ח). והיינו טעמא דבעמידה מותר אבל לא בישיבה כדאמר ר"ש בן אליקים בשליה פירקין^(י) גבי שביעות: (חס"ר כא"ן) **שהרי עומד ואוכל.** גזירה שמה ישיבה מרובה והוי הנאת חולה. וא"ת נגזור בעמידה כי היכי דגזרינן התם בעמידה הא לא קשה דאילו התם^(י) גזרי' בעמידה אבל הכא דלא מטיא ליה הנאה בעמידה ליכא למיגזר שמה ירבה בעמידה אבל לא בישיבה שנוח לו לה יושב גזירה שמה ישיבה בישיבה: **לעולם בשנכסי חולה אסורין על המבקר.** ^(י) וכשאין נוטלין שבר על העמידה ולהכי מותר בעמידה דהא לאו מן חיותיה נדר כדאמר לקמן^(י) כל המבקר את החולה גורם לו שיהיה ואהכי מותר: **הא אפשר בעמידה.** מבקרו בעמידה דמנזיה לא אדריה^(י) אבל בישיבה אדריה: **חלה הוא.** המדיר מותר לבקרו: **חלה בנו^(י)** מודר שואלו בשוק על עסקי בנו: היינו דשני בין הוא לבנו. דאילו בשחלה הוא מותר ליכנס לשם דהא לא אדריה מן חיותיה אבל בשחלה בנו אינו נכנס לבקרו דהא ליכא חיותא דמדיר: **אלא לשמואל דאמר בו' מאי שנא הוא.** דמותר ומי"ש בנו דאסור הא בעמידה ליכא הנאה כלל אלא ודאי בנכסי חולה אסורין על המבקר

מיירי וכדעולא וקשיא לשמואל: **אמר לך שמואל בו' וכרייתא.** מודיעא דהכי הוא כדמוקי לה עולא בשנכסי חולה אסורין על המבקר עיהו

אי בשנכסי מבקר אסורין על החולה אפילו יושב גמי. דעומד מאי טעמא שריית ליה משום דמבקר מנזיה דנפשיה עביד ונהי דחולה מתהני ממילא שרי וכיון שכן אפילו יושב גמי אית לך למישרי מהאי טעמא: ואי בשנכסי חולה אסורין על המבקר אפילו עומד לא.

שהרי נהנה בצריסת הרגל ומשום מנזיה לית ליה לאתהויי מאיסורא: דאפי' במקום שנוטלין שבר על הישיבה וכו'. ג"ל דה"פ דאיכא דוכתי שהחמירו על עמנן שלא ליטול שבר אפי' מישיבה אע"פ שהוא מותר משום דמנזת ציקור די לה בעמידה ואפ"ה כדי שלא יבאו ליטול שבר על העמידה החמירו על עמנן שלא ליטול שבר אף על הישיבה וצחותן מקומות בין עומד בין יושב שרי דישיבה גמי לדידהו מנזיה אלא אפי' במקום שאין מחמירין על עמנן אפי"ה על העמידה לא שרי להו למשקל ומש"ה פסקי תנא ותני נכנס לבקרו עומד בכולהו דוכתי דמנזיה קעביד ואיך ממילא מתהני אבל לא יושב בכולהו דוכתי דמקום שאין מחמירין על עמנן בישיבה ליכא מנזיה ומנזל חולה חייב בשכרו וכשאינו נוטל ממנו כלום נמזל מהנזו: ואי צעית אימא דאדמר ר' שמעון בן אליקים. לקמן דפרכין (דף מ:). והי"ק דינא דמתניתין בכולהו דוכתי איתיה ואפילו במקום שאין נוטלין שבר לא על העמידה ולא על הישיבה ונהי דצההוא דוכתא מדינא בין עומד בין יושב שרי אפי' הכי גזרינן שמה ישיבה יותר מכדי האורך ובכי האי גוונא בכולהו דוכתי לית

להו למעבד הכי בלא אגרא אבל בעמידה לא גזרינן שמה ישיבה דכיון שאתה מנכריכו לעמוד אית ליה היכירא משא"כ בזהיא דר"ש בן אליקים כמו שנפרש עלה דההיא בס"ד: **עולא אמר לעולם בשנכסי חולה אסורין על המבקר.** וכ"ת א"כ אפי' עומד ליתסר משום דלא אדריה מן חיותיה כלומר דמסתמא חולה כי אדריה למבקר לא אדריה במילתא דלריכא ליה כי הכא שהחולה נהנה ממנו בציקורו. ואיכא נסחי דגריסי וכגון דלא אדריה מן חיותיה ולהך נסחא גמי לאו דבעי דאמר הכי בפירוש אלא דסתמא דמילתיה הכי איתא והכי מוכחא הך מיתיבי דמייתי בסמוך: **מישיבי חלה הוא נכנס לבקרו בו'.** היינו דשאני בין הוא לבנו דחלה הוא נכנס לבקרו משום דמסתמא מן חיותיה לא אדריה וחלה בנו שואלו בשוק אבל אינו מותר ליכנס לביתו דאפשר דאפילו מן חיותיה דצריה אדריה. והא מוכחא דכי אמרינן מן חיותיה לא אדריה מסתמא הוא דאמר הכי אף על גב דלא פריש דאי צעינן דפריש אכתי קשיא לעולא מי"ש הוא ומי"ש בנו אי פריש בתרוייהו שרי ואי לא פריש בתרוייהו אסור אלא ודאי דסתמא עסקינן וסתם הוי כמפרש לגבי ידיה אבל לא לגבי דצריה: **אלא לשמואל דאמר בשנכסי מבקר אסורין על החולה מ"ש הוא ומ"ש בנו.** כלומר דאדרבה צבנו שרי טפי שאינו מודר ממנו ואי מודר גמי מצבנו מ"ש הוא ומי"ש בנו בתרוייהו אית לן למימר נכנס לבקרו עומד: **אמר לך.** שמואל אין ודאי דצרייתא מתוקמא בשנכסי חולה אסורין על המבקר דמודיענא בטעמא דידך דמסתמא מחיותיה לא אדריה ואמינא גמי טפי מינך דאפילו מישיבה לא אדריה ומשום הכי לא מנינא לאוקומי מתניתין כדמוקמית לה דהיינו בנכסי חולה אסורין על המבקר דא"ה אפי' יושב גמי שרי דישיבה גמי דמבקר חיותיה דחולה הוא ולא אדריה: ולענין הלכה קיימא לן כשמואל דכיון דרבא מפרש מילתיה ואמר דמתני' דיקא ליה הכי הלכתא חוותיה הלכך בשנכסי חולה אסורין על

מתניתין

^[1] בגו. למה לא יבקרנו מעומד הא מנזיה קעביד וגם אין הנחתו אסורה על החולה: מאי פסקא. שדרך הברייתא לשתת בענין זה והמשה בענין זה:

עין משפט
גדר מצוה

למט:

ר"ן

על המצבר נכנס לבקרו אפי' יושב דישיבה נמי חיותיה לחולה הוא ולא אדריה דבהכי יניחא ליה אכל חלה בנו לא יכנס לצימו כלל אלא שואלו בשוק. ומיהו דוקא היכא דאדריה חולה למצבר דלומדן דעתא הוא דמן חיותיה לא אדריה אכל היכא שהמצבר אסר על עצמו נכסיו של חולה לא יכנס לצימו כלל

דבכי האי גונא ליכא אומדנא.
הדין הוא דינא דנכסי חולה אסורין על המצבר. והיכא דנכסי מצבר אסורין על החולה נכנס לבקרו עומד משום דמחוייב לעשות בתנא ומנזיה דיליה קעביד ואידך ממילא קא מתהני אכל לא יושב ואפילו במקומות שמחמירין על עצמן שלא ליטול סכר אפי' על הישיבה משום גזירה שמא ישאא דישיבה. וכי אמרינן נכנסי מצבר אסורין על החולה דנכנס לבקר עומד משום דמנזיה דנפשיה קעביד ואידך ממילא מתהני הני מיילי כזי האי גונא דהנאה ממילא

היא אכל היכא דיהיב ליה מידי כיון שהוא מהנהו ממש מיד ליד ולא גרמא היא אסור והיינו דתנן לקמן בפרקין (דף מג.) המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל הולך אכל טוויי הרגיל אכלו ויאמר לו וכו' וכן היו מהלכים בדךר ואין לו מה יאכל נותן על גבי הסלע דוקא ככה"ג שרי אכל מידו לידו לא ואף על גז דמנזיה קעביד וטעמא דמילתא כדאמרינן דדוקא הנאה דממילא שריא במקום מנזיה אכל הנאה דצדיקים לא:
וצני אדם מצקרין אוסן. והיינו דמצינן ופקודת כל אדם יפקד עליהם:
שצעה דברים נכראו קודם שנכרא העולם. כלומר שעלו במחשבה להכרזאות קודם שנכרא העולם שא"ל לעולם בלא הם ודלאמריט' שמשחבטן שישראל קדמה לכל ועל כרחיך לא נכרא העולם בלא גיהנם לאורך הרשעים:
אי לא בעלמא ליתא בכלל אין כל חדש:

והא ברקיע קציעי. כלכתיב ויתן אותם אלהים ברקיע השמים ⓘ חזול למעלה מן הרקיע הוא כדאיתא צפ' אין דורשין (תגינה יב'):
אם אסה עושה דין לנן עמרם. ממחלוקתו של קרח. ומשמע להו דהאי קרא במחלוקתו של קרח מדריש משום דביציאת מנררים וצקריעת ים סוף משתעי בסקר חצוקן וכתיב ציה מחלת ראש מבית רשע ומשמע להו דהיינו קרח וכתיב בתריה שמש ירח עמד וזולה:
קעישורייסא דרבי. שכל אחת נוטלת עישורה מנכסיה שנתרו אחר שנטלה אותה שלפניה

עישור שלה. וכן נמי כל אחד מן המצקרין נוטל אחד מששים מן החולי ששאר לחולה אחר שבקרו אותו שלפניו:
וצנן גילו. שנוכל המצבר צמזלו של חולה:
וחוזרו כולם וחולקום בשוה. שכיון שצבת אחת צאו ליטול איני צדין שיהא חלקן של ראשונות יותר מן האחרונות:

אין בין המודר פרק רביעי נדרים

רש"י

מסניסין קשיסיה. מדוקיא קא משמע ליה:
מאי איריא דסני עומד אכל לא יושב. והרי ⓘ אין מצבר אסור בנכסי חולה:
אלא שמע מינה וכו'. וא"ת מאי טעמא דשמואל דמתרץ לה הכי לוקמא כדעולא הא לא קשיא דשמואל לא מוקי לה כדעולא דקסבר האי שינויא דחיקא

היא:
ופקודם כל אדם. שבני אדם מצקרין אותן:
לא ה' שלחני לזה. לפי שהיו עמדת קרח מלעיגין עליו ואומרים שהיה משה אומר להם מדעתו בלא ציווי של מוקס:
ואם לאו. שאין גיהנם נכרא עדיין:
איני. מי מספקא ליה למשה:
כי ערוך מאסמול ספסא. איהו יוס שיש לו אמתול ולא שלשום כלומר שהיה לו לפניו ולא לפני פניו הוי אומר זה יוס שני שצו נכרא גיהנם:
אלא ה"ק. אי הכא אין לו פומא ואי לא מקרב הכא יקריצנו המקום:
והא ברקיע קציעי. למטה מצול כדלמרי' במסכת חגיגה (דף יב.):
אם אסה עושה דין לנן עמרם. מקרח ועדמו:
ובכל יוס ויוס.

מאזותו יוס ואלין אין יולאין מפני שמשתמוזין להם עובדי כוכבים עד שמורים בהן חיליים וחנימות:
ואפי' גדול אכל קטן. שלא יאמר לא אצקר אלא גדול כמוני:
אין לו שיעור דמנזיה בדתן כמו בגדול:
לועיילו שייסין ולוקמו. יכנסו ששים בני אדם כחמת לבקר ויטול כל אחד ואחד מששים בצערו ומיד מתרפא:
קעישורייסא דני רבי. דלמרי מי שיש לו עשר צנות וכן אחד הראשונה נוטלת עישור נכסים והשניה צמה ששיירה וכן לכוון ומפרש בשש"ס ירושלמיים) נמצאו צנות שנוטלות צמנה תרי תילתי פחות ליבחר והאי תלמא ומוסיף ליבחר ⓘ. וגבי חולה נמי מצבר הראשון נוטל אחד מששים בחליו והשני א' מששים צמה ששייר:
וצנן גילו. בחור כמותו או זקן לזקן:
וחוזרו כולם וחולקום בשוה. מילתא אחריתי ⓘ דהיכא דיצאו לישא אחת כל אחת נוטלת עישורה צמה ששיירה חצייתה ואו חולקות בשוה אכל כשבאו לינשא זו אחר זו לא:
באיש

מחיתם בכבוד בשר ודם מחיתם ובכל יום ויום יורין בהן חיציץ וחניתות ומאירים שנא' ⓘ לאור חציץ יהלכו וגו' תניא ביקור חולים אין לה שיעור מאי אין לה שיעור סבר רב יוסף למומר אין שיעור למתן שכרה אמר ליה אבוי וכל מצות מי יש שיעור למתן שכרן והא תנן ⓘ הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות אלא אמר אבוי אפי' גדול אצל קמן רבא אמר יאפי' מאה פעמים ביום ⓘ אמר רבי אחא בר חנינא ⓘ כל המצבר חולה נוטל אחד מששים ⓘ בצערו ⓘ אמרי ליה אם בן ליעלון שיתין ולוקמוה אמר ליה כעישורייאתא דבי רבי יובבן גילו דתניא ⓘ רבי אומר בת הגיזונת מנכסי אחין נוטלת עישור נכסים אמרו לו לרבי לדבריך מי שיש לו עשר בנות וכן אין לו לבן במקום בנות כלום אמר להן יראשונה נוטלת עישור נכסים שניה במה ששיירה שלישית במה ששיירה וחוזרות וחולקות בשוה רב חלבו חלש נפק ⓘ אכריז רב כהנא רב

מחיתם בכבוד בשר ודם מחיתם ובכל יום ויום יורין בהן חיציץ וחניתות ומאירים שנא' ⓘ לאור חציץ יהלכו וגו' תניא ביקור חולים אין לה שיעור מאי אין לה שיעור סבר רב יוסף למומר אין שיעור למתן שכרה אמר ליה אבוי וכל מצות מי יש שיעור למתן שכרן והא תנן ⓘ הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות אלא אמר אבוי אפי' גדול אצל קמן רבא אמר יאפי' מאה פעמים ביום ⓘ אמר רבי אחא בר חנינא ⓘ כל המצבר חולה נוטל אחד מששים ⓘ בצערו ⓘ אמרי ליה אם בן ליעלון שיתין ולוקמוה אמר ליה כעישורייאתא דבי רבי יובבן גילו דתניא ⓘ רבי אומר בת הגיזונת מנכסי אחין נוטלת עישור נכסים אמרו לו לרבי לדבריך מי שיש לו עשר בנות וכן אין לו לבן במקום בנות כלום אמר להן יראשונה נוטלת עישור נכסים שניה במה ששיירה שלישית במה ששיירה וחוזרות וחולקות בשוה רב חלבו חלש נפק ⓘ אכריז רב כהנא רב

עמד וזולה. לעיל מניה כתיב ותקע ארץ, בשעת בקיעת הארץ שנלגו בקרקע, שמש ירח עלו לאותו רקיע ששמו זול ואמרו להקב"ה אם אי אסה עושה דין לנן עמרם מקרח ועדמו (סנהדרין קה.). בכבודי לא מחיתם. שהיו בכל יום מלכי מוצה ומערב בשעה שמניחין כתיבין כדאשט משמחיים לחמה ⓘ ובכל יום ויום יורין בהן חיציץ וחניתות ומאירים. שכן גזר עליהם המקום, ל"א מאחר שראו שהקפיד הקב"ה על שלא מיתה לכבודו, עד דמתו להו לא נפק, שמשו לכבוד המקום על בני אדם שמשמחיים לשמש וירח ⓘ שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות. משל למה הדגד דומה למלך שאמר לעבדיו טלו בשמכם כן וכן והכנסו לפדכם ותכרו זו ותקטו כל זרכו ובפרסם היו זו אילנות טובים ורעם ואילו היה אומר להם אין פלוני טוב הוא ואין פלוני רע הוא ותקטו זהו יותר מזה, היו הולכים כולן אכל הטוב כדי להרבות שכן ומנאלו נשמיירו אילנות רעים שלא ימוקטו, לכך אמר בשמם, כך עשה הקב"ה שלא גילה שכן המנוות, שלא יראה אדם מזה ששניה מרובה ממנבחה ויחזור אחריה, (אבות פ"ב ט"א).

מסורת הש"ם

א) סנהדרין קה. ע"ש,
ב) פסחים נד., א) גס ע"ש ובפרש"י, ד) סנהדרין קה. ע"ש,
ה) אבות פ"ב משנה ע"ש,
ו) ד"ף שלה סעף ב:
מא ד מ"י פ"כ מהל' אבות הל' ד סמג לאון פא עוש"ע אה"ע סמג קיג סעף ד :

הנהגות הב"ח

א) גמ' שמש ירח צובול:
ב) שם רב הלכו חלש נפק רב כהנא אכריז רב הלכו:
ג) רש"י ד"ה מאי איריא וכו' והרי מצבר אסור בנכסי חולה אלא כ"ל והד"א ומינת אין ממקח:
ד) ד"ה כעשורייסא וכו' ומתקף צינאר לוי והבי נמי גבי חולה מצבר הראשון:
ה) ד"ה וחוזרו כולם וכו' אחריתי היא דהיכא:

פירוש הרא"ש

מתני' קשיתיה. אמאי מני עומד אכל לא יושב דמחוייבי' חיותיה ניטו וטעמא דעולא דקאמרי משום דאפשר בעמיה לית ליה לשמואל: רבו לביקור חולים מן התורה. פ"י מנו מפורש דהא דדרשקן ליה [ב"ק ק. ג"מ ל:] מילת צה אינו מפורס: עידך מאתמול. היינו קודם שנכרא העולם: תפתה. היינו גיהנם שכל ממחפתה ציצו טפל סס: תשב אנוש עד רבא. ונקרא מקדמי כתיב צננים הריס ילדו ומחולל אין מחולל: בת הגיזונת מן האחיים: כמנאי כמותה שכן כתב לה כן ונקטן ידעוויין לוי מינאי כו': נוטלת עישור נכסים. לפיככת ששאייה: ובבן גילו. שנטל צמזלו:

מוסף רש"י

ה' קנני ראשית דרכו. קודם לשאר דברים. והא דלמרינן לעיל בהכח צנניב שבת, ככתבן על לחות, וכו הינה כמותה ממחילה בשל שטוריה על גבי לניה (פסחים נד.). בטרם הרים יולדו. כחלת מדת מטובה ⓘ (סס). תשב אנוש עד רבא. עד ידכא לצבו לפניך ⓘ (סס). גן בעדן מקדמ. מוקדס לעולם ⓘ (סס). מאתמול. קודם לעולם ⓘ (סס). תפתה. שכל הממפתה ציצו טפל סס ⓘ (סס ע"פ ערובין יט.), מרום מראשון. מוס הוא צברות, מראשון, מקודם נכרא העולם, וכן מקוס ⓘ (סס). אי איברי ליה פומא. אס כריאה היה לארץ מששת ימי בראשית (במדבר טו ז). שמש ירח עמד וזולה. לעיל מניה כתיב ותקע ארץ, בשעת בקיעת הארץ שנלגו בקרקע, שמש ירח עלו לאותו רקיע ששמו זול ואמרו להקב"ה אם אי אסה עושה דין לנן עמרם מקרח ועדמו (סנהדרין קה.). בכבודי לא מחיתם. שהיו בכל יום מלכי מוצה ומערב בשעה שמניחין כתיבין כדאשט משמחיים לחמה ⓘ ובכל יום ויום יורין בהן חיציץ וחניתות ומאירים. שכן גזר עליהם המקום, ל"א מאחר שראו שהקפיד הקב"ה על שלא מיתה לכבודו, עד דמתו להו לא נפק, שמשו לכבוד המקום על בני אדם שמשמחיים לשמש וירח ⓘ שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות. משל למה הדגד דומה למלך שאמר לעבדיו טלו בשמכם כן וכן והכנסו לפדכם ותכרו זו ותקטו כל זרכו ובפרסם היו זו אילנות טובים ורעם ואילו היה אומר להם אין פלוני טוב הוא ואין פלוני רע הוא ותקטו זהו יותר מזה, היו הולכים כולן אכל הטוב כדי להרבות שכן ומנאלו נשמיירו אילנות רעים שלא ימוקטו, לכך אמר בשמם, כך עשה הקב"ה שלא גילה שכן המנוות, שלא יראה אדם מזה ששניה מרובה ממנבחה ויחזור אחריה, (אבות פ"ב ט"א).

תורה אור השלם

1. אם כמות כל האדם ימנחו אלה ופקודת כל האדם יפקד עליהם לא יי שלחני:

במדבר טו כט
2. ואם בראה יברא יי ופצתה האדמה את פיה ובלעיה אתם ואת כל אשר להם ויחדו חיים שאלה וידעתם פי נאצו האנשים האלה את יי:
במדבר טו ל

3. יי קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז:

משלי ח כב
4. בטרם הרים ילדו ותחולל ארץ ותבל וימלכם עד עולם אתה אלהי:
תהלים צ ב
5. תשב אנוש עד דבא ותאמר שובו בני אדם:

תהלים ג
6. וישע יי אלהים גן בעדן מקדם ויקדם שם את האדם אשר יקרי:

בראשית ב ח
7. כי ערך מאתמול הפתה גם היא בלך הדבק העמיק הרחב מקדמתה אש וצעיפם הרבה נשמת יי כנחל גפרית בערה בה:
ישעיהו ל לג

8. נכון כסאך מנא מעולם אתה:

תהלים צג ב
9. כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשני:
ירמיהו יז יב
10. ייך שמו לעולם ולפני שמש יפן שמו ויתקברו בו כל גוים יאשרוהו:
תהלים עב יז
11. מה שקדתי הוא שידקה ומה שנעשה הוא שיעשה ואין כל חדש תחת השמש:

קהלת א ט
12. שמש ירח עמד וזלה לאור חציץ יהלכו לנגה ברק חיתיה:

תוספות

מתניתין קשיתיה. והחוקק להעמידה בשכסו מצבר אסורים על החולה:
ופקודת כל אדם. שצ"א מצקרין אותם: